

ciót kapjon a rendszer működéséről, ha valahol elakad. A rendszertervezők e célból a segítségnyújtó, emlékeztető, hibára figyelmeztető instrukciók és automatizmusok széles skáláját dolgozták ki. Legtöbbször vissza lehet lépni a hiba elkövetését közvetlenül megelőző keresési szakaszba, és a számítógép „tanácsot ad” a hiba kiküszöbölésére és a lehetséges további lépésekre.

Az online katalógusokkal sokkal bővebb bibliográfiai információt lehet nyújtani a közönségnek, mint korábban. A keresés módszereit a kezdők is könnyen elsajátíthatják, a gyakorlottabb használók pedig otthonosan mozoghatnak több rendszerben is. A számítógépes katalógusokat már napjainkban is érdemes összekapcsolni központi címleíró-osztályozó-tárgyszavazó szolgáltatásokkal. A jövőben talán bevett gyakorlattá válik a referáló szolgáltatásokkal való kapcsolatteremtés, sőt a katalógusok alapján teljes szövegek elektronikus úton való továbbítása, egyenesen a felhasználók otthonaiba.

/HORNY, K. L.: On-line catalogues: responding to the challenge = Canadian Library Journal, 40. köt. 5. sz. 1983. p. 277–282./

(Sz. Kiss Csaba)

Online elérhető enciklopédiák, lexikonok könyvtári használatra?

Az online információkeresés már túljutott a bibliográfiai adatbázisok keresésének korszakán, és belépett a második fázisba: az *adatok és ismeretek online keresésének korszakába*. Az ismeretek egyik legfontosabb tárházának tekinthető enciklopédiák, lexikonok elektronikus változatai már több online-szolgáltatóközpont kínálatában szerepelnek. Így például

- az *Encyclopaedia Britannica*, amely a Mead központ Lexis/Nexis rendszerében férhető hozzá,
- a *World Book Encyclopaedia*, amely a CompuServe előfizetőinek áll rendelkezésére,
- az *Academic American Encyclopaedia*, amely a Down Jones News/Retrieval Service révén érhető el.

Ezeket a szolgáltatásokat azonban csak bizonyos korlátokkal lehet igénybe venni. Ilyenek pl.: a keresésre

csak deskriptorokat lehet használni, szabadszöveges keresésre nem alkalmasak; az *Encyclopaedia Britannica*-hoz a nyilvános könyvtárak számára még nem engedélyezik a hozzáférést (a kiadóval kötött egyezmény szerint), hanem csak bizonyos jogi és kereskedelmi körök számára.

A Bibliographic Retrieval Service (BRS) nevű online-szolgáltatóközpont (USA) tervei között szerepel a nagy amerikai tudományos lexikon, az *Academic American Encyclopaedia* teljesszövegu keresési szolgáltatásának beindítása, nyilvános hozzáférhetőséggel. A BRS bevallott fő célja azonban nem a könyvtáraknak nyújtott szolgáltatás, hanem az otthonokból való olcsó online hozzáférés, az ún. After Dark („sötétedés után”) felhasználók támogatása a lexikkal. Az enciklopédia teljesszövegu visszakereshetősége megéri a magasabb költségeket is, mert a keresett fogalmakat nagyobb hatékonysággal lehet így megtalálni, mint a nyomtatott kiadványok egyetlen belépő pontján keresztül.

Az online enciklopédiák használatának kétségtelenül fő hátránya a költségtényező; csak kevés könyvtár rendelkezik a szükséges anyagi eszközökkel. A lexikonok online „forgatásának” egy további hátránya az illusztrációk, térképek stb. hiánya, ezt csak a videotext információszolgáltatások tudják majd pótolni.

Az online lexikonkeresés egyik fő piaca feltehetőleg az otthoni használat lesz, mégpedig elsősorban a diákok részéről, és az esti órákban. Ezt a trendet az is erősíti, hogy a gyerekek már az iskolában megismerkednek a számítógépek használatával, és saját online keresésüket játszva el tudják végezni.

Az online enciklopédiák, lexikonok tehát kezdenek elterjedni, de a könyvtárak egyelőre nem állnak készen fogadásukra. Ma még ebben a környezetben előnyben részesülnek a nyomtatott lexikonok; az online változat költséghatékonysága még igazolásra vár.

/FLAGG, G.: Online encyclopedias: Are they ready for libraries? Are libraries ready for them? = American Libraries, 14. köt. 3. sz. 1983. p. 134–136./

(Roboz Péter)